

PLEWA (138) *sb f*

e oraz a jasne.

sg *N* plewa (14). ◇ *A* plewę (3). ◇ *I* plewą (2). ◇ *L* plewie (1). ◇ *pl N* plewy (37). ◇ *G* plew (25). ◇ *D* plewóm (1). ◇ *A* plewy (29). ◇ *I* plewami (24). ◇ *L* plewach (2); -ach (1) *BierEz*, -äch (1) *RejWiz*.
Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI(XVIII) – XVIII w.*

1. *Luska osłaniająca ziarno w kłosie; odpadki pozostałe po wymłóceniu zboża, używane jako pasza dla zwierząt i do innych celów; palea Murm, Mymer¹, BartBydż, Vulg, PolAnt, Mącz, Calep, Cn; gluma (a. duma) Murm, PolAnt, Mącz, Calep, Cn; folliculus Murm, Mącz, Cn; acus Mącz, Calep, Cn; theca grani, utriculus Mącz, Cn; paleola BartBydż; stipula Vulg; siliqua semen complexa, vagina grani, vaginula Cn (137) : Ięczmień się goły vrodził/ W żadnych plewach fkrty nie był BierEz O2, L2v; Murm 120, 121; Mymer¹ 16v; BartBydż 105b; FalZioł III 42a; RejWiz 47v [2 r.], 92, 153, 163; Leop Is 65/25; RejZwierz 116 [2 r.]; Lábán zebrał brzemioną z wielbłądów/ y dał im plew y pokarmił ich BibRadz Gen 24/32; A tak idźcie do roboty/ á chociaż wam y plew nie dádzą/ przedfie wy zwykłą liczbę cegły oddawaycie. BibRadz Ex 5/18, Gen 24/25, Ev 5/16, Is 11/7; Skánderbeg połłał okup zá więźnie do Thurkow/ niechćieli okupu wziąć/ á połupili ie żywo/ náfuwfy plew w fkorę záfię ie obłóczono. BielKron 252, 29, 102; Paleatum lutum, Gliná plewami przemiefzana. Mącz 273c, 3a, 146d, 273b [2 r.], 454c; Prot Cv; gdy kto wrzuci nafienie pńzeniczne w ziemię [...] naprzod będzie trawá/ potym zbdło/ pothym kłos/ á w kłofie plewá/ á w oney plewie ziameczko pńzeniczne iáko w miefzeczkú zámyka fie. SarnUzn C2; Dobrac fieczká fiodłowemu/ A s plewami gościnnemu. RejZwierz 23 5v; Calep 20b [2 r.], 747a; GostGosp 50, 88.*

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy zboża (3): Murm 120; Utrculus significat, Luska álbo plewá żytna w którey ziarno leży. Mącz 509d; Calep 208a.

W połączeniach szeregowych (2): Farrago, Sieczka/ álbo ynřza bydlęca karmia z rozmaitych ziarn zmiefzana/ yáko yeřt/ z plew/ z fiekú/ cz [lege: sieczki] wyki/ otrąb/ owfá/ z gonin Mącz 118a, 133c.

W przeciwstawieniach: »plewy ... pszenica (5), jęczmień, owies, zboże« (9): Lepřzeć teź plewy z pokoiem/ Niřli owies z ciężkim boiem. BierEz L2v; Abowiem Bog mowi: Co máią plewy tzyńić/ s pńzenicą [Vulg Ier 23/28]? KrowObr 227v, 228; RejWiz 184v; BielKron 76v; GrzegRoźn Gv; WujJud 130v; CzechEp 322; GrabowSet T3v.

W porównaniach (37): WróbŻółt B2; Boże racz zámieřfać myřli ich/ áby fie zábурzyli/ iáko plewy gdy ie wicher pochwyci RejPs 124; LubPs E2; Lezyemy przedfię pod fieć iáko do plew řwinie/ A řaden ni zrozumie iáko márníe ginie. RejWiz 104, 51v, 105v, 107, 123, 184v; RejZwierz 75v; BibRadz Ps 35/5, Is 17/13; Prot D2; SarnUzn Cv; RejAp 178v; RejPos 40v, 72v, 115, 167, 345; wfzytko to [przypadki od řwiata niepotrzebne] s fiebie otrząńnie iáko plewy idąc z gumná kiedy owies wieią. RejZwierz 71v, 103v, 187, 270; BudBib Soph 2/2, 4.Esdr 1/33; řli/ którzy Boga/ y wftydu nie znáią/ [...] Równi plewóm/ które fye waláią przy řiemi KochPs 3; CzechEp 322; Iáko y pńzenice miedzy plewami máło fię zda kiedy młocą: ále po odwianiu/ nápeńniáią fię nią řpichlerze niebieřkie WujNT 253. Cf Frazy, Zwroty.

W charakterystycznych połączeniach: plewa jęczmienna, żytna; plewa marna (4), mijająca, nikczemna, pırzchająca, zeprzala; plewa nasienia; plewy walają się; plewy jeřć (3), od pszenicy odpędzac,

rozwiewać, (s)palić (2), spłoszyć, w perzyny albo popiół obracać; plew mieć do sytości; mieszać z plewami; plewami karmić, ściany obić; leżć jako świnie do plew; odrzucony jako plewy; otrząsnąć jako plewy, pırzchać jako plewy, rozproszyć jako lekkie plewy, zaburzyć się jako plewy.

Przysłowia: iáko wicher plewy/ wŕzytko łie rozwienie *RejWiz* 123, 14, 107; *RejZwierz* 75v; *RejZwierc* 103v; *BudBib* 4.Ezdr 1/33. [Ogółem 6 r.].

Alebyś rzekł/ tho gorfza iż mam máłe dzyećí/ Bo iáko plewy wichrem ták łie tho rozlećí. *RejWiz* 105v, 51v; *RejPos* 72v, 115, 345; *RejZwierc* 270. [Ogółem 6 r.].

Niechay Ofieł ie plewy á da lutni pokoy *RejWiz* 91.

Frazy: »by plew nasypał« = *coś jest bardzo lekkie* (1): Mowiż jako prawy Michał Prołto bys też plew nasypał Ani łie waga rułfýła *RejKup* Bbv.

»jakoby plewy sypał« = *coś nie ma żadnej wartości* (1): Ale gdy nie będyełz miał thák połtánowionego łercá łwego/ wŕzytko to iákobyś plewy łypał przed obliczność Pána łwego. *RejPos* 119v.

Zwroty: »plewy (darmo) wiać« = *nie osiągać celu* (3): rádfłey łie ku brzegu mieymy A tych plew dármo nie wieymy *RejRozpr* Kv; *RejKup* n6; *RejWiz* 14.

»jako plewy młócić« (1): A my nędzni Krześciáni práwiechmy iáko plewy młóćili: Ieden kápícę ná łzyię wzdzyał [...] drugi wtorki á łoboty łufzył: drugi łtrugány iáki obrazek kupił *RejPos* 327.

[»[czym] sypać jako plewami« = *szastać czymś: czemuż ich [pieniędzy]* W. M. więcej łzánuełz niż łámá łiebie. Oná odpowiedziáła: Więć nimi łypác iáko plewámi *HistFort* N3v.]

»wiać (się) (a. zwiać) jak (a. by) plewy« [szyk *zmienny*] (4): *RejKup* h8 [2 r.]; Nie podáy miły pánie Sceptrum krołełstwa twego/ Tym ktorzy łie tu wázá włzeteczeńłwá tákiego/ Ktorzy łą práwie niczym/ á iák plewy łie wieją *LubPs* hh5v; *GrabowSet* T3v.

Wyrażenia: »jako kłos pełny plew« (1): Márnym łie słał á nikczemny yuż ták s kázdey łtrony/ Práwie yáko kłos pełny plew od rdze zaráżony *LubPs* bb3.

»wiejadłó na plewę« (1): pierwszy káznodzieiá Ewángelię łan Krzćiciel [...] opísał go [Jezusa Chrystusa] z wieiádlém ná plewę/ z łiekierą y z ogniem nieugáłzonym ná złe y niepłodne drzewo. *SkarKaz* 1b.

Szeregi: »dym, plewy« (1): niż łie to [śródkí na utrzymánie kłasztorów] ták rołchodzi po łwiátu iáko dym ábo iáko iákíe márne plewy/ ku lekkołści chwały Páńłkiey *RejZwierc* 187.

»plewy, (albo, ani) ości« [szyk 4:1] (5): [oracz prosił Cerery] Tákí mi pry ięćzmień rołci/ By niemiáł pław [!] áni ołci. *BierEz* O2; *Acerosus* panis, chleb s ółciámi s plewámi. *Mqcz* 2b, 2b [3 r.].

»proch abo plewy« (1): grzełznici [...] będą odrzuceni od oblicza bożego tak lekce iako proch (abo plewy) ktore wiatr barzo richłó rozwiewa *WróbŻółt* B2.

»siano i plewy« (1): iefłi chćecie v nas łtać gołpoda możecie/ mamy dołyc łiána y plew dla wielbłádów *BielKron* 13.

»plewa i sieczka« [szyk 1:1] (2): *BibRadz* Is 30/24; y plewę y łiećzkę [paleas et foenum] mam ołłom náłzym/ y chleb y wino iefł mnie *BudBib* Iudic 19/19. [Ponadto w połączéniu szeregowym 1 r.]

»słoma i (albo) plewy« (2): *GlabGad* H3v; W gumnie też łłomy máłó y plew iuż nie słaćie *RejWiz* 12v.

»śmiecie, plewy« (1): Niewierzzę themu áni miey tey nádzieie/ boć to wżytko co ieft s fwiátá tego/ iáko śmiecie á iáko plewy leży pod nogámi Páná tego *RejPos* 167.

»plewy a trzaski« (1): [*na ziemi*] wżytko chociay fie w tym naylepfze y nawiętŹze rofkolŹzy zámknąć mogá ieft iáko plewy á iáko trzaski przeciwko ták wdzięczney obietnicy ktorá thu dáley ślyŹzimy *RejAp* 178v.

»zgoniny, (i) plewy; plewy z zgoninami« (3;2): Wołowie y ołowie ktorzy ciągną w pługu będą ieść vmieŹzáną sieczkę y plewy z zgoninámi [*purum migma comedent*]. *BibRadz Is* 30/24; *RejZwierc* 226v; *GostGosp* 48 [2 r.] 80. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»plewy a źdźbło« (1): Narodowie zálzumiá iáko wody wielkie/ zŹuka ie á vćieká daleko/ y będą przeŹládowani po gorách iáko plewy od wiáthru / á iáko źdźbło [*gluma ...et stipula*] przed wich. *BibRadz Is* 17/13.

Przen (31) :

W połączeniu szeregowym (1): *RejPos* 302 *cf W przeciwstawieniu*.

W przeciwstawieniu: »złoto, srebro, kamień ... słoma, siano, plewy« (1): Páweł s. piŹze: iż ná thym świątym fundámencie iedni buduią złotem/ łrebrem/ kámieniem. Drudzy theŹ słomá/ łianem/ plewámi *RejPos* 302.

a) *Coś mało wartego, nieważnego, znikomego* (30) : *RejWiz* 157; *SarnUzn Cv* [2 r.], C2; KrześciáńŹki człowiecze [...] ty nikczemne plewy [*skarby tego świata*] nie thwoie łá/ nie vrodziły fie s tobá/ chociayći przypádły s pracy przodkow twoich/ ále to wżytko tobie przyŹzło s przeŹrzenia á z opátrności Páná tego. *RejPos* 264; *WujNT Luc* 3 arg; [*WizFałeczDucha A3*].

plewy czego (3): KarmíŹ ie [*wiernych*] plewámi omylnych á fáłŹzywych náuk fwiáta tego. *RejPos* 314v, 184; *SkarŹyw* 373.

W połączeniu szeregowym (1): Ktorá náukę [*heretycká*] Pan Bog zowie przes łwoie świąte Proroki y Apołtoły/ łmrodem/ zuŹelicá/ plewámi/ łny/ gnoiem tŹłowietzym/ ćiemnościami/ kwáfem/ bábfkami bałniámi/ łgáŹftwem/ chythroścía ludzká *KrowObr A2v*.

W przeciwstawieniach: »pszenica (6), ziarno (4), chleb ... plewy« (11): Przyiaciele bogatich, łá plewy podle ziarna. *BielŹyw* 128; Y ná bojłku áŹ do zwyanya/ to yeft/ do łádu boŹego/ nye tylko płŹŹenicá yeft/ ále y łlomá álbo plewy. *KromRozm III C7v*; *GrzegŚm A2*; *BudNT Luc* 3/17; ábo [*człowiek*] wdo^{mv} práwe^{go} oycá [*tj. w kościele*] vżywa łynowłkiego chlebá/ ábo w głodney łtronie v kmiećia plewámi łię karmi. *SkarJedn* 38; *SkarŹyw A4*; kościół ś. (iáko AuguŹtin ś. piŹze) máiac w łobie nie tylko ziárná/ ále y plewy/ wiele znoŹć muŹi. *WujNT* 163, *Matth* 3/12, 5. 13, *Luc* 3/17, s. 676.

W charakterystycznych połączeniach: *nikczemne plewy; plewy od pszenicy odpędzać, (s)palić, siać; plewami karmić (się)* (2); *plewy omylnych nauk (wymysłów)* (2), *falszowanego pisma*.

Przysłowia: *RejZwierc* 135; *RejAp* 188; *RejPos* 189v; Niech fie nie chłubi nikt bogáctwem/ bo tho wżytko plewy *RejZwierc* 145.

*March*¹ A3v; Kto łieye plewy/ ten będzie Źáł łwoię niewolá. *March*³ V2.

Zwrot: »od plew oczyŹciać« (1): [*wiatry heretyckich nauk*] ziárnom nic łzkodzić nie mogá; y owłzem ie od plew oczyŹciać. *WujNT* 676.

Szeregi: »nie tylko kąkole ale i plewy« (1): máią być znořzone nie tylko kąkole/ aż do żniwá/ ktore rozśiewcá błędów řzátan wprowadził/ ále też y plewy/ aż do wywiania. *CzechEp* 40.

»słoma albo plewy; słoma z plewami« (1:1): *KromRozm III* C7v; tá Heretycka słomá [*tj. heretycy*] z řwemi plewámi fałřzowanego piřmá/ y zdrzewiányim budowániem mátáctwá řwego/ vczynić tego [*pójřć w ogień*] nigdy niechćiałá. *SkarŻyw* 373.

»śmiecie a plewy« (1): [*Anieli, apostołowie, wszyscy święci*] řprawy řwe á dořtoieńřtwá řwe práwie przeżywáli řmieciem á plewámi przeciwko zacnořci Páná řwoiego *RejPos* 13v.

2. *bot. Zestawienie*: »plewa(-y) wielbłądowa (a. [wielbłądze], a. [wonne])« = *Cymbopogon schoenanthus* L., subtropikalna aromatyczna trawa z komórkami olejowymi; w řredniowieczu jej liřcie były cennym surowcem farmaceutycznym używanym do produkcji olejków aromatycznych; *calamus* (*arabicus* a. *aromaticus* a. *odoratus*), *iuncus odoratus* a. *rotundus*, *schoenum*, *schoenus odoratus*, *squinanthon* Cn (1) : SQuinantum ieřt ziele zamorřkie ktore zowá plewá wielbłądowá. Abowiem wielbłądowie to ziele radzi iedzą/ Pandecta z Auicenną powiedaią iże to ziele w Arabijey bywa nalezione/ białe ieřt nalepřze. *FalZioł* I 125c; [Plewy wonne álbo wielbłądze. *Iuncus odoratus*. Camehew oder Camelfřtro. *SienHerb* L#v, 621a].

Synonimy: 1. łuska, łuszczyny, młoto, ořć.

Cf **PLEWO**, [PŁOWA]